

Проблеми прикладної лінгвістики

УДК 81'374:378.147

Л. М. Бороденко

Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»,
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри української мови та слов'янської філології

ЛІНГВІСТИЧНА БАЗА ДАНИХ «ГРАФІЧНО-ОРФОГРАФІЧНІ ІНШОМОВНОСТІ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ»: СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ

У статті опрацьовано структуру і з'ясовано функції лінгвістичної бази даних «Графічно-орфографічні іншомовності в творах українських письменників пострадянського періоду», як найпоширеніший спосіб структурування, формалізації й організації мовних даних, як забезпечення автоматизації лексикографічної діяльності масового та спеціального призначення. Визначені етапи проектування та компоненти бази даних, виокремлені основні вимоги проектування, наведені моделі, як основа організації бази даних. До опрацьованої в роботі лінгвістичної бази даних увійшли графічно-орфографічні іншомовності, дібрані з творів українських письменників пострадянського періоду (Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Карпи, Л. Дереша, І. Роздобудько). База даних графічно-орфографічних іншомовностей реалізована за допомогою програмних продуктів Microsoft Word та Microsoft Access. В основу вихідної таблиці лінгвістичної бази даних покладено структурний принцип групування мовного матеріалу.

Ключові слова: лінгвістична база даних, графічно-орфографічні іншомовності, генетична та структурна класифікація, пострадянський період, етапи створення бази даних.

Зміни, які відбуваються в нашій державі наприкінці ХХ ст. – початку ХХІ ст., впливають не тільки на політичний вектор розвитку суспільства, а й на мовний. Це виявляється в налагодженні міцних економічних і культурних зв'язків із країнами Заходу, спричиняє збільшення та зміцнення ролі України на міжнародній арені. Окреслений період позначається процесом інтенсивної взаємодії різних мов і формуванням загального словникового фонду. Безпосередньо з цими процесами пов'язане і питання про запозичену лексику загалом і про графічно-орфографічні іншомовності зокрема.

Теоретичним і практичним проблемам запозичень приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені: Б. Ажнюк, І. Білодід, Л. Булаховський, І. Ворд, П. Горецький, С. Дорошенко, В. Жайворонок, Ю. Жлуктенко, М. Жовтобрюх,

С. Караванський, М. Кочерган, Л. Крисін, П. Лекант, Д. Лотте, Л. Мацько, А. Непокутний, І. Огієнко, М. Пилинський, О. Пономарів, В. Радчук, Д. Розенталь, В. Русанівський, О. Ткаченко, М. Шанський, А. Шлейхер, Л. Щерба та ін.

Суттєве збільшення кількості графічно-орфографічних іншомовностей у сучасній українській мові, темпи їхнього засвоєння зумовлюють потребу комплексного дослідження запозиченої лексики, а складні процеси в українській лексико-семантичній системі, що відбуваються у зв'язку з інтенсивним запозиченням іншомовної лексики, потребують наукового узагальнення й систематизації, що зумовлює актуальність статті.

Мета роботи – опрацювати структуру і з'ясувати функції лінгвістичної бази даних «Графічно-орфографічні іншомовності в творах українських письменників пострадянського періоду». Для досягнення мети передбачається виконання таких основних завдань: 1) дібрати шляхом суцільного обстеження з творів українських письменників пострадянського періоду (Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Карпи, Л. Дереша, І. Роздобудько та інших) графічно-орфографічні іншомовності; 2) схарактеризувати класифікаційні параметри графічно-орфографічних іншомовностей у структурі українського художнього тексту пострадянського періоду. Під «графічно-орфографічними іншомовностями» розуміємо літери, лексеми, словосполучення, речення, запозичені з інших мов зі збереженням графіки мови-джерела [2, с. 116]. Графічно-орфографічними іншомовностями вважаємо мовні елементи абсолютно не адаптовані до фонетичної та граматичної системи української мови. Сферою їхнього активного функціонування є твори української художньої прози пострадянського періоду.

Лінгвістична база даних (далі ЛБД) вважається одним із найпоширеніших способів структурування, формалізації й упорядкування мовних даних, оскільки створювані форми, запити і звіти дозволяють швидко й ефективно оновлювати дані, отримувати відповіді на питання, здійснювати пошук потрібних даних, аналізувати дані, друкувати звіти, діаграми тощо [4, с.102; 5, с. 57; 7, с. 71]. Саме тому база даних є ефективним інструментом для компактного збереження і репрезентації графічно-орфографічних іншомовностей в українській художній прозі пострадянського періоду.

До основних етапів створення БД належать: визначення мети створення бази даних, її функцій, тем основних таблиць БД та інформації, яку міститимуть поля таблиць; завдання індивідуального значення кожного поля; визначення зв'язків між таблицями; оновлення структури бази даних. Базовими командами роботи з таблицями постають: створення структури записів, заповнення даними, редагування даних. Під час роботи з БД користувач має справу з кількома об'єктами, основними з них є таблиці, форми й запити. Таблиці становлять основу БД і складаються з полів і рядків (записів).

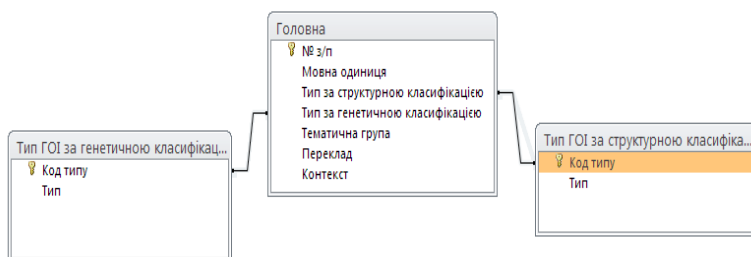
До опрацьованої лінгвістичної бази даних увійшли графічно-орфографічні іншомовності, що активно функціонують у розмовному мовленні сучасного українця. Кількість одиниць ЛБД становить 558. База даних графічно-

орфографічних іншомовностей реалізована за допомогою програмних продуктів Microsoft Word та Microsoft Access.

База даних складається з трьох основних таблиць: «Головна», «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною класифікацією», «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за структурною класифікацією».

В основу вихідної таблиці ЛБД покладено структурний принцип групування мовного матеріалу: літерні графічно-орфографічні іншомовності (11) – лексемні графічно-орфографічні іншомовності (244) – графічно-орфографічні іншомовності-абревіатури (24) – словосполученнєві графічно-орфографічні іншомовності (184) – графічно-орфографічні іншомовності-речення (94) [3, с. 8].

ЛБД є реляційною, вона відбиває відношення у двовимірних таблицях. Іншими словами, ЛБД має табличний спосіб подання даних. Кожний об'єкт (графічно-орфографічний іншомовний елемент) записується рядком у таблиці. Для створення бази ми обрали саме реляційну модель збереження даних, оскільки ця модель ЛБД дозволяє зручно виконувати такі дії: сортувати дані, здійснювати вибірку даних за певним класифікаційним параметром і пошук записів. Схема даних БД зображена на мал. 1.1.

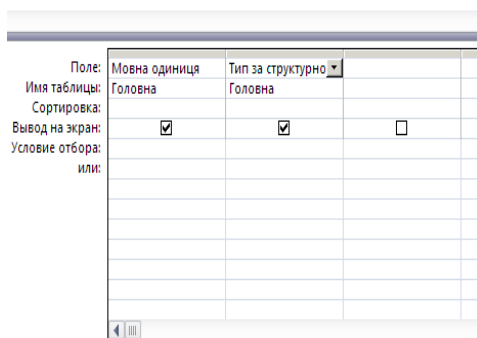
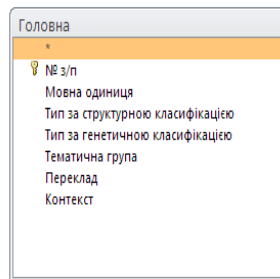

Мал. 1.1. Схема даних БД «Графічно-орфографічні іншомовності у творах українських письменників пострадянського періоду»

У БД за запитом можна отримувати інформацію щодо типів графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною та структурною класифікаціями. Приклад запиту «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за структурною класифікацією» (мал. 1.2) та його результату (мал. 1.3).

Приклад запиту «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною класифікацією» (мал. 1.4) і його результату (мал. 1.5).

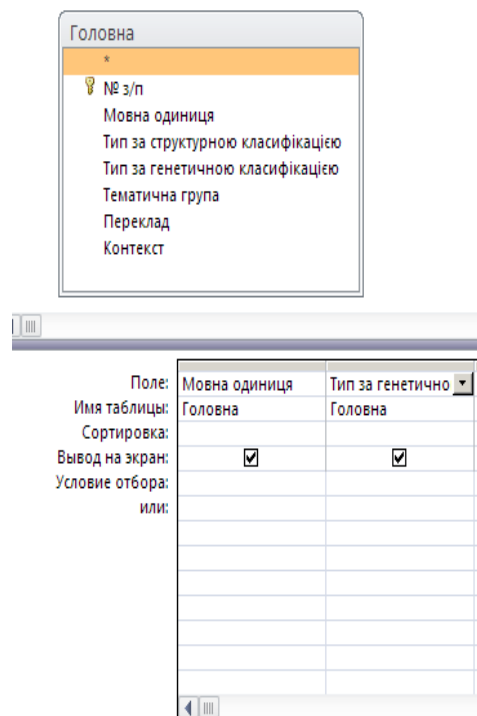
Лінгвістична база даних графічно-орфографічних іншомовностей у художніх творах українських письменників пострадянського періоду опрацьована на основі проекту вихідної таблиці, що укладена за допомогою методики лексикографічного портретування, і містить 558 мовних одиниць. База даних є реляційною, вона відбиває відношення у двовимірних таблицях, тобто має табличний спосіб подання даних. Кожний об'єкт (графічно-орфографічний іншомовний елемент) записується рядком у таблиці. База даних графічно-орфографічних іншомовностей реалізована за допомогою програмних продуктів Microsoft Word

Мал. 1.2. Запит «Тип графічно-орфографічних ініомовностей за структурною класифікацією»

Мовна одиниця	Тип за структурною класифікацією
	Літерні ГОІ
n	Літерні ГОІ
N	Літерні ГОІ
F	Літерні ГОІ
F	Літерні ГОІ
f	Літерні ГОІ
R	Літерні ГОІ
«V»	Літерні ГОІ
VV3482	Літерні ГОІ
W, V, B	Літерні ГОІ
Z	Літерні ГОІ
Abesses	Лексемні ГОІ
«action»	Лексемні ГОІ
Adidas	Лексемні ГОІ
«Angie»	Лексемні ГОІ
apartments	Лексемні ГОІ
Apfelsine	Лексемні ГОІ
«Armani»	Лексемні ГОІ
«auto-save»	Лексемні ГОІ
«Baileys»	Лексемні ГОІ
«Bayl»	Лексемні ГОІ
beautiful	Лексемні ГОІ
«Beatles»	Лексемні ГОІ
«Bianco»	Лексемні ГОІ
body-mind	Лексемні ГОІ
boyfriend	Лексемні ГОІ

Мал. 1.3. Результат запису «Тип графічно-орфографічних ініомовностей за структурною класифікацією»

Мал. 1.4. Запит «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною класифікацією»

Мовна одиниця	Тип за генетичною класифікацією
Ł	Лат.
n	Лат.
N	Лат.
F	Англ.
F	Лат.
f	Англ.
R	Англ.
«V»	Англ.
VV3482	Лат.
W, V, B	Англ.
Z	Англ.
Abesses	Фр.
«action»	Англ.
Adidas	Нім.
«Angie»	Англ.
apartments	Англ.
Apfelsine	Нім.
«Armani»	Італ.
«auto-save»	Англ.
«Baileys»	Англ.
«Bay!»	Англ.
beautiful	Англ.
«Beatles»	Англ.
«Bianco»	Італ.
body-mind	Англ.
boyfriend	Англ.
breaking-news	Англ.

Мал. 1.5. Результат запиту «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною класифікацією»

і Microsoft Access, складається з трьох основних таблиць: «Головна», «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за генетичною класифікацією», «Тип графічно-орфографічних іншомовностей за структурною класифікацією».

Сьогодні в мовознавстві актуалізується питання розгляду графічно-орфографічних іншомовних елементів, які активно вживаються у творах українських письменників пострадянського періоду, виявляють своєрідну динаміку в структурі художнього тексту, а також демонструють сучасні пріоритети і зміни, властиві сучасному українцю, сучасному українському суспільству та сучасній українській мові.

Перспективним видається поповнення бази даних графічно-орфографічних іншомовностей одиницями російської, італійської, іспанської та інших мов.

Література

1. Алексієнко Л. А. Принципи створення параметризованої бази даних за поетичними текстами Лесі Українки : [навч. посібн.] / Л. А. Алексієнко. – Луцьк, 2004. – С. 344–352.
2. Бороденко Л. М. Проблема запозичень у сучасній українській мові : [зб. наук. праць] / Л. М. Бороденко. – Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 19. – С. 115–119.

3. Бороденко Л. М. Структурні типи графічно-орфографічних іншомовностей-англіцизмів (на матеріалі творів сучасних письменників) : [зб. наук. праць] / Л. М. Бороденко. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2008. – Т. 22 : Мовознавство. – С. 6–14.
4. Бук С. Корпус текстів Івана Франка: спроба визначення основних параметрів : [зб. наук. праць] / С. Бук. – Київ, 2007. – С. 72–82.
5. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту) : [підручник] / Н. П. Дарчук. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 351 с.
6. Дейт К. Д. Введение в системы баз данных : [учебное пособие] / К. Д. Дейт. – К. : Диалектика, 1998. – 784 с.
7. Єрмоленко С. Я. Лінгвостилістика: основні поняття, напрями й метод дослідження : [навчальний посібник] / С. Я. Єрмоленко. – Київ: Мовознавство, 2005. – С. 112-125.
8. Карпіловська С. А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика: [підручник] / С. А. Карпіловська. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2006. – 188 с.

References

1. Alekseenko L. A. Principles of creating a parameterized database with the poetic texts of Lesya Ukrainka : [proc. porn.] / L. A. Alekseenko. – Lutsk, 2004. – P. 344-352.
2. Borodenko L. M. the Problem of borrowings in the modern Ukrainian language : [Coll. of sciences works] / L. M. Borodenko. – Donetsk: Donetsk nation. univ., 2009. – Vol. 19. – Pp. 115-119.
3. Borodenko L. M. Structural types of graphic and spelling foreign language of anglicisms (based on the works of contemporary writers) : [Coll. of sciences works] / L. Borodenko. – Donetsk : Eastern publishing house, 2008. Vol 22 : The Linguistics. – Pp. 6-14.
4. Buk S. The corpus of Ivan Franko: an attempt to define basic parameters : [Coll. of sciences. work] / S. Beech. – Kyiv, 2007. – P. 72-82.
5. Darchuk N. P. Computational linguistics (automatic text processing : [textbook] / N. P. Darchuk. – K. : Publishing and printing center «Kyiv University», 2008. – 351 p.
6. Deyt K. D. Introduction to database system : [textbook] / K. D. Deyt. – K. : Dialectics, 1998. – 784 p.
7. Ermolenko S. Ya. Anglophone short stories: basic concepts, directions and method of research [textbook] / S. Ya. Ermolenko. – Kiev: Linguistics, 2005. – P. 112-125.
8. Karpilovs'ka E. A. Introduction to applied linguistics: computational linguistics: [tutorial] / E. A. Karpilovs'ka. – Donetsk: Yugo-Vostok, LTD», 2006. – 188 p.

L. M. Borodenko.

LINGUISTIC DATABASE GRAPHIC AND SPELLING LOAN-WORDS IN THE STRUCTURE OF LITERARY TEXT OF THE POST-SOVIET PERIOD: STRUCTURE AND FUNCTION

Significant increase in the number of graphic and spelling loan-words in the structure of literary text of the post-soviet period rate of absorption necessitate a comprehensive study of loanwords, and complicated processes in the Ukrainian lexical-semantic system, occurring in connection with the intensive borrowing of foreign vocabulary, require scientific generalization and systematization

In recent years, with the widespread use quantitative methods and use of computer technology in linguistics there is a tendency of researchers to identify some clear and specific parameters that can be complete and describe a particular linguistic object. In lexicography, this trend resulted in the emergence of literary dictionaries integrated type combining macrostructure interpretation, concordance, frequency indicators, as well as individual elements such epithets, comparisons, metaphors, etc. with the broad application of funds in the form of drawings, tables, charts, graphs, diagrams.

The article treated the structure and elucidated the function of linguistic database of graphic and spelling loan-words in the structure of literary text of the post-soviet period as the most common method of structuring, formalization and organization of language data automation lexicographical activities of mass and for special purposes. The stages of designing and database components, the basic requirements of design, these models as a basis for database organization.

The main stages of creation of the database include: defining the purpose of the database, its functions, key topics of database tables and information, which will contain fields of tables; setting individual values for each field; defining relationships between tables; update of the database structure. The basic commands to work with tables arise: the creation of the record structure, data filling, data editing. While working with the database the user is dealing with multiple items, the main ones are tables, forms and queries. Tables form the basis of a database consists of fields and rows (records). While working with the database the user is dealing with multiple items, the main ones are tables, forms and queries. Tables form the basis of a database consists of fields and rows (records).

In developed in the work of the linguistic database included of graphic and spelling loan-words in the structure of literary text of the post-soviet period (Yurij Andrukhovich, O. Zabuzhko, I. Carpa, L. Deresh, I. Rozdobudko) actively function in the spoken language of the modern Ukrainian. The number of units of LBD is 558. The database of graphic and spelling loan-words implemented using software products Microsoft Word and Microsoft Access. The basis of the source table LBD based on the structural principle of grouping language material: letter graphic and spelling loan-words – lexeme graphic and spelling loan-words – of graphic and spelling loan-words spelling-abbreviation – phrase of graphic and spelling loan-words – of graphic and spelling loan-words suggestions.

Key words: *linguistic database, graphically-spelling loan-words, genetic and structural classification, post-Soviet period, the stages of creating the database.*